

Učna motivacije

Psihologija v izobraževanju

Učna motivacija

- Eden izmed ključnih dejavnikov uspešnosti
- Vrsta in stopnja motivacije določata temeljitost učenja ter kakovost doseženih rezultatov.
- Eno izmed ključnih vprašanj učiteljev je, kako motivirati učence za učenje

Notranja vs. zunanja motivacija

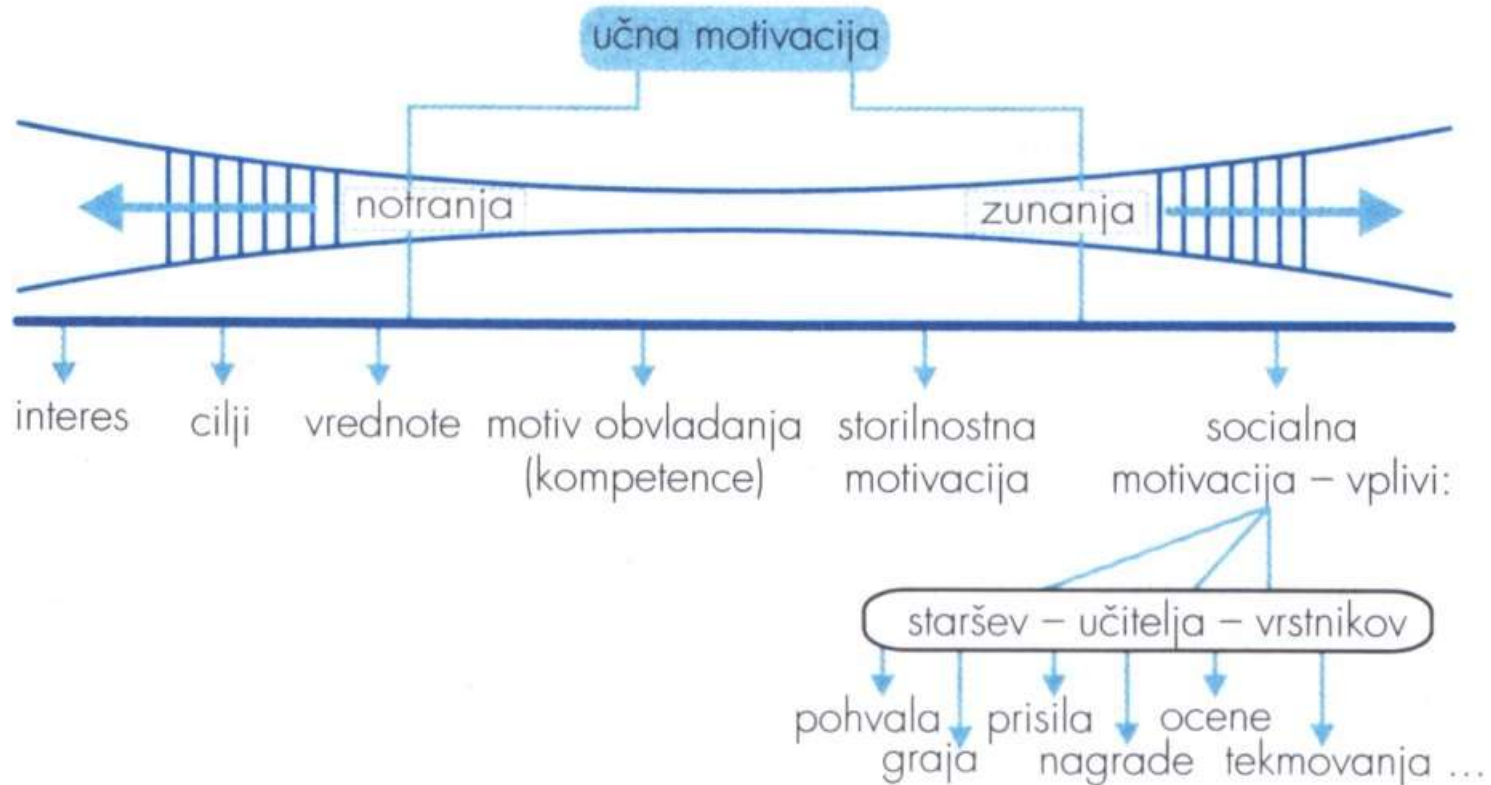
- **Notranja (intrinzična) motivacija** – aktivnost je že sama po sebi nagrada, izvira iz radovednosti in interesa. Notranja motivacija je to, kar nas motivira, da nekaj naredimo, kadar nam ni treba ničesar storiti.
- **Zunanja (ekstrinzična) motivacija** – cilj ni aktivnost sama po sebi, ampak to, kar bo prinesla; delujemo zaradi posledic – da bi dobili nagrado ali se izognili kazni.

Razmislite in se pogovorite v skupinah

- Katera vodi k boljšim rezultatom – notranja ali zunanja motivacija?
- Katera je v šoli pomembnejša?
- Katera v šoli prevladuje?
- Kaj so najpogostejše nagrade in kazni v šoli?
- Nekateri strokovnjaki svarijo pred pretirano uporabo nagrad v šoli. Ali si lahko zamislite možne negativne posledice nagrajevanja?
- Kako bi spodbujali notranjo motivacijo pri učencih?
- Če bi morali oblikovati eno samo lastno pravilo za motiviranje učencev, kaj bi to bilo?

Notranja vs. zunanja motivacija

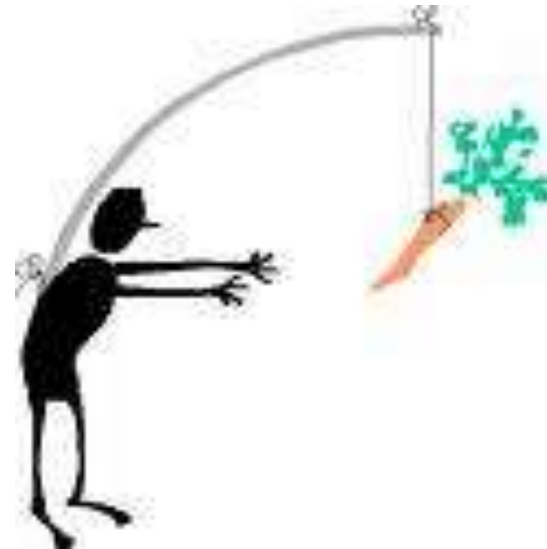

Viri motivacije in prehodi med zunanjo in notranjo učno motivacijo

Behavioristični pristop k motivaciji

- Zunanja motivacija
- Za izvajanje in ponavljanje nekega dejanja so pomembne posledice.
- Nagrada in kazen

Vrste ojačevanja in kaznovanja

Spodbujamo vedenje

Zaviramo vedenje

*Dodamo
dražljaj*

**POZITIVNO
OJAČEVANJE**

dobra ocena, pohvala

**KAZNOVANJE Z
IZPOSTAVITVIJO**

šolski pripor, pospravljanje
učilnice

*Odvzamemo
dražljaj*

**NEGATIVNO
OJAČEVANJE**

dovoljenje za neopravljanje
nezaželenih del

**KAZNOVANJE Z
ODSTRANITVIJO**

prepoved gledanja televizije

Behavioristični pristop k motivaciji

- Najpogostejše nagrade (in kazni v šoli)
- Pomembno je individualizirati nagrade in kazni.
- Zunanja motivacija ni trajna; ko vir zunanje podkrepite izgine, izgine tudi motivacija.

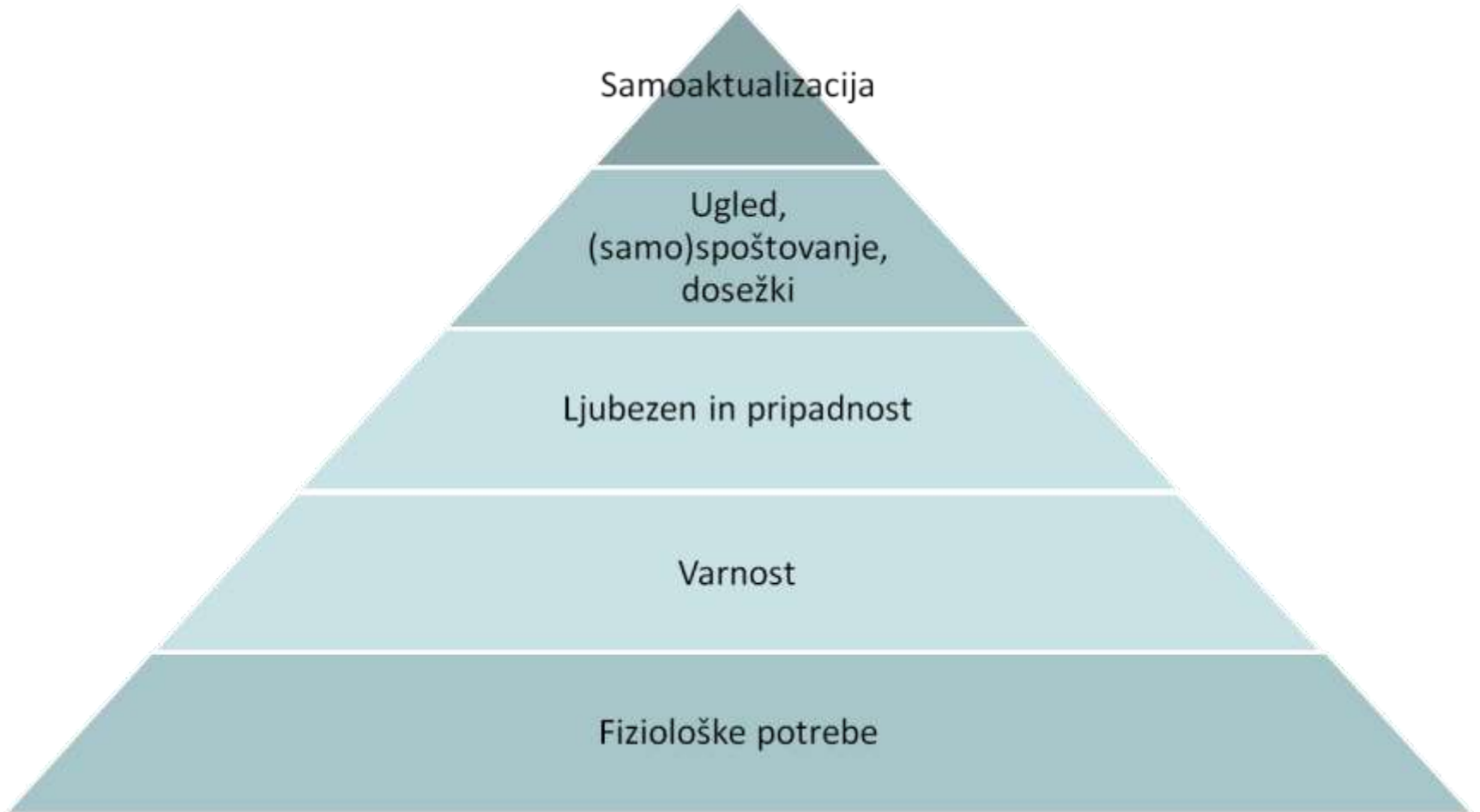

Humanistični pristop k motivaciji

- Tretja sila v psihologiji
- Maslow: hierarhija potreb
- Deci in Ryan: teorija samodoločanja

Maslowova hierarhija potreb

Teorija samodoločanja (Deci in Ryan)

- *Deci (1971)*: Učenci, ki so za sestavljanje zanimivih sestavljanek dobili plačilo, so te sestavljanke bolj poredko samoiniciativno sestavljali v času, ko so lahko izbirali, kaj bodo počeli.
- Nagrade lahko pod določenimi pogoji zmanjšajo intrinzično motivacijo za določeno dejavnost.
- Do tega učinka pride le pri dejavnostih, za katere je posameznik pretežno intrinzično motiviran.

Imajo nagrade res negativen učinek na notranjo motivacijo?

Cameron in Pierce (1994): metaanaliza

Pomembno je predvsem to, kako si posameznik razlaga pohvalo in nagrado:

- kot kontrolo svoje dejavnosti (→ negativen učinek na notranjo motivacijo)
- kot informacijo o svoji sposobnosti in priznanje za trud.

Za bolj radovedne

Kohn, A. (1999). *Punished by rewards. The trouble with gold stars, incentive plans, A's, praise and other bribes.* Boston, New York: Houghton Mifflin Company.

Več o teoriji samodoločanja (članki, vprašalniki)

<http://www.psych.rochester.edu/SDT/index.html>

Kognitivistični pristop k motivaciji

- Kritika in dopolnitev behaviorizma
- Poudarek na notranji motivaciji
- Atribucijska teorija:
  - atribuiranje = pripisovanje vzrokov
  - iskanje vzrokov za (ne)uspeh
  - opisuje , kako posameznikova pojasnila, opravičila in izgovori vplivajo na motivacijo
  - Weiner: prenos v šolski kontekst

Atribucijska teorija motivacije

Dimenzije pripisanih vzrokov za (ne)uspeh:

- **lokus lokacije:** mesto razloga znotraj ali zunaj posameznika
- **stabilnost:** ali ostaja razlog enak ali se spreminja)
- **odgovornost ali kontrola:** ali oseba lahko ali ne more kontrolirati razloga)

Atribucijska teorija motivacije

Weinerjeva atribucijska teorija

<u>Dimenzijska klasifikacija</u>	<u>Razlog za neuspeh</u>
Notranji – stabilni – nekontroljivi	Nizke sposobnosti.
Notranji – stabilni – kontroljivi	Nikoli se ne uči.
Notranji – nestabilni – nekontroljivi	Bolan na dan izpita
Notranji – nestabilni – kontroljivi	Za ta test se ni učil.
Zunanji – stabilni – nekontroljivi	Šola je zelo zahtevna.
Zunanji – stabilni – kontroljivi	Učitelj je pristranski.
Zunanji – nestabilni – nekontroljivi	Smola.
Zunanji – nestabilni – kontroljivi	Prijatelji so ga pustili na cedilu.

Kaj pomeni pripisovanje na različnih dimenzijah za motivacijo?

- Notranje/zunanji lokus je najtesneje povezan s samospoštovanjem.
- Dimenzija stabilnosti je tesno povezana s pričakovanji glede prihodnosti.
- Dimenzija odgovornosti pa se povezuje s čustvi, kot so jeza, pomilovanje, hvaležnost ali sram.

Največji motivacijski problemi se pojavijo, kadar učenci pripisujejo neuspehe stabilnim in nekontroljivim razlogom (sposobnosti, pretirane zahteve).

Vloga učitelja pri atribucijah učencev

- Usmerjanje v bolj konstruktivno pripisovanje: v notranje dejavnike in kontroljive dejavnike
- Pozornost na lastne atribucije!

Storilnostna motivacija

- prehod med notranjo in zunanjo motivacijo (motiv obvladovanja)
- pričakovanje, da bomo našli zadovoljstvo v obvladovanju zahtevnih dejavnosti, pri katerih se učinek meri in uspeh ni vnaprej zagotovljen, in ki vsebujejo element tveganja
- Ljudje se razlikujemo glede na vedenje v storilnostnih situacijah:
  - ljudje, ki jih motivira želja po uspehu
  - ljudje, ki jih motivira strah pred neuspehom
  - ljudje, ki jih motivira strah pred uspehom

Zanos

(ang. flow; Csikszentmihalyi)

- posebna oblika notranje motivacije; stanje zanosa, ko posameznika zanimiva dejavnost tako “potegne vase”, da izgubi občutek za čas, utrujenost, ustvarja brez težav, vse se nekako samo posreči
- koncentracija je izredno globoka
- oseba ve, kaj želi narediti in kako dobro napreduje
- ne skrbi je neuspeh, začasno izgubi občutek za čas, okolico in vsakdanje skrbi

Spodbujanje doživetja zanosa v šoli

- Najpogosteje pri izvenšolskih dejavnostih, timskem, projektne delu
- Dejavnosti, ki so izziv in so prilagojene sposobnostim učenca
- Za to doživetje morajo biti zadovoljene vse “nižje” potrebe po Maslowu

Kako dvigniti kakovost motivacije učencev?

- poiskati ustrezno razmerje med zunanji in notranji motivatorji glede na vrsto naloge in ciljev
- izmed zunanjih motivatorjev dati prednost ojačevanju želenega vedenja (pohvala), vendar mora biti to utemeljeno in usmerjeno na konkretno aktivnost
- Uporabiti model PPZZ (glej Marentič Požarnik, str. 201)

Kriteriji kakovosti motivacije

- vztrajanje pri aktivnosti
- odpornost proti neuspehom in oviram na poti do cilja
- kakovost učnih strategij
- kakovost učnih rezultatov: trajnejše in bolj osmišljeno znanje
- pozitiven čustven odnos do sebe in naloge
- stopnja samostojnosti pri postavljanju ciljev in opravljanju nalog

Napotki za razvijanje notranje motivacije

- učencem dati možnost izbire → povečati njihovo kontrolo nad učenjem
- vključevati divergentna vprašanja in naloge – možnost, da učenci izrazijo svoj način razmišljanja in iniciativo
- v aktivnost vnašati elemente novosti, raznolikosti in presenečenja
- učencem dati sprotno in konkretno povratno informacijo
- učencem dati možnost, da izdelajo in pokažejo izdelke, na katere so ponosni
- vključevati elemente igrivosti in možnosti za sodelovanje ter komunikacijo med učenci
- pokazati svoj osebni interes za snov ter za učenje
- izražati pozitivna pričakovanja do učencev
- zmanjšati nepotreben strah in napetost
- uvajati “močne” učne izkušnje, kot so samostojni in skupinski projekti učencev, učenje v naravi ipd.

Kaj pa motivacija učiteljev?

- Vrsta in kvaliteta motivacije, atribucije, doživljanje zanosa pri učitelju pomembno določa kvaliteto njegovega dela z učenci.
- Kaj lahko naredi učitelj, da ohranja in razvija notranjo motivacijo za delo?

